

Zasady dobrej dyskusji

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Zofia Okraj, *Uwarunkowania efektywnej dyskusji w szkole wyższej*, „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne” 2006, nr 16, s. 53.
- Źródło: Michał Kuziak, *Jak mówić, rozmawiać, przemawiać?*, Bielsko-Biała 2005, s. 100.

Żyjemy w dobie natężonego szumu informacyjnego. Otaczająca nas rzeczywistość ciągle przyspiesza. Dlatego tak ważna jest sztuka umiejętnego słuchania i prowadzenia rozmowy. Trzeba pamiętać, że istotą dyskusji jest wymiana zdań, która nie może polegać jedynie na forsowaniu własnego punktu widzenia.

Wielokrotnie zdarza się słyszeć rozmowy, np. w programach informacyjnych czy talk show, w których podstawowe zasady komunikacji są łamane. Dziennikarze potrafią przerywać swoim rozmówcom, wtrącać uwagi, a rozmówcy nie pozostają dłużni. Czasami taka burzliwa wymiana zdań przynosi efekt kontrowersyjności, która przyciąga widzów i słuchaczy. Wielu jednak może odstręczać. Warto zatem poznać cechy dobrej, rzeczowej dyskusji oraz opanować niełatwą sztukę słuchania innych.

Twoje cele

- Poznasz zasady rządzące prawidłową dyskusją.
- Wskażesz reguły dobrej argumentacji.

- Wyjaśnisz, jak ważne jest słuchanie i tolerowanie stanowisk twoich rozmówców.

Przeczytaj

Polskie słowo dyskusja pochodzi z łac. *discussio*, czyli ‘roztrząsanie’. Wyraz ten oznacza wymianę poglądów, mniej lub bardziej sformalizowaną, występującą w formie ustnej lub pisemnej. Można wymienić wiele pożytków z dyskusji. Jej owocem bywa nowy pomysł, nowy plan działania, wypracowanie wspólnego stanowiska w jakiejś sprawie albo zmiana dotychczasowych poglądów przez jedną ze stron. Nawet jeśli dyskusja nie prowadzi do tzw. konsensusu (zgody w problematycznej kwestii) lub kompromisu (zgody połowicznej kosztem racji obu stron), jest przydatna, ponieważ poszerza horyzonty, inspirując do refleksji i poszukiwań.

Tajniki dobrej dyskusji

Żeby dyskusja się udała, miała prawidłowy i logiczny przebieg, należy zwrócić uwagę na poprawność poszczególnych wypowiedzi, które wchodzi w jej skład. Konstruując daną wypowiedź warto pamiętać, że zawsze, nawet nieświadomie, każdy człowiek odciska indywidualne piętno na tym, co mówi. Należy więc kontrolować swoje emocje oraz język, gdyż wiele dyskusji wymaga trzymania się ściśle określonych konwencji, które nie pozwalają na większą swobodę i wymuszają na przemawiającym zwięzłe, klarowne artykułowanie opinii oraz sądów.

Dyskutując, warto pamiętać o podstawowych zasadach perswazji, wywodzących się z dawnej [retoryki](#). Według nich każda wypowiedź powinna mieć harmonijny charakter, odpowiednią kompozycję, co prowadzi do spójności i prawdziwości danego komunikatu. Dyskutując, należy również rozważnie dobierać odpowiednie argumenty, środki stylistyczne, logiczne i przede wszystkim zadbać o ogólną poprawność językową konstruowanej wypowiedzi.

Prowadząc dyskusję nie można stracić z oczu jej celu, ponieważ mówca swoimi wypowiedziami chce zazwyczaj osiągnąć określony cel. Dlatego kieruje się zasadą funkcjonalności, według której każdy element jego monologu jest dostosowany do preferencji i specyfiki danego słuchacza. Cele dyskusji mogą być różne. Czasami będzie to udowodnienie prawdziwości jakiejś tezy, innym razem zabicie argumentów biorących w niej udział oponentów.

Czym jest argumentacja

Kluczowym czynnikiem każdej dobrej dyskusji jest odpowiednie uargumentowanie swoich racji. Argumentowania, nazywanego również dowodzeniem czy uzasadnieniem, używa się podczas namawiania, przekonywania kogoś do czegoś, a także odradzania komuś czegoś. Argumentowanie jest więc działaniem wykorzystywanym w bardzo wielu codziennych sytuacjach, zarówno w mowie, jak i w piśmie.

” Michał Kuziak

Jak mówić, rozmawiać, przemawiać?

Jej istotę stanowi powołanie się na określone twierdzenia, które mają poprzeć przyjęte przez nas stanowisko. Argumentację [...] wypada odróżnić od dowodzenia. Ta pierwsza ma bowiem charakter perswazyjny, nie chodzi w niej o to, by przekonać naszego oponenta o słuszności jakiegoś stanowiska, ale o zmianę przekonań i postaw adresata argumentacji, o pozyskanie lub wzmocnienie poparcia odbiorcy naszej wypowiedzi dla przedstawionego mu stanowiska. Argumenty zatem nie poddają się kwalifikacji na prawomocne i nieprawomocne, lecz na takie, które są skuteczne bądź nieskuteczne (a skuteczność ta zależy od sytuacji, w której się znajdujemy). Argumenty mogą pozostawać niejednoznaczne. Chodzi o to, by nasz słuchacz przyjmując przesłanki naszego rozumowania, uznawał także wynikające z nich konkluzje. Mówiąc inaczej, chodzi o to, by odbiorca naszej wypowiedzi postrzegał przedstawioną przez nas sytuację tak, jak my tego chcemy.

Źródło: Michał Kuziak, *Jak mówić, rozmawiać, przemawiać?*, Bielsko-Biała 2005, s. 100.

Sztuka argumentacji wywodzi się ze starożytnej tradycji retorycznej, według której wyróżnia się trzy typy argumentów:

1. Argumenty ***ad rem***, które odnoszą się do konkretnego, ukazanego podczas dyskusji przedmiotu, do jego natury oraz prawdy o nim (np. mówca może wnikliwie opisać dany przedmiot dyskusji, tak żeby wywołać u oponenta określoną reakcję). Argumenty *ad rem* określane są często jako merytoryczne.
2. Argumenty ***ad hominem***, które odwołują się bezpośrednio do wiedzy i doświadczenia rozmówcy. Używając ich, mówca powołuje się na znane ogólnie zasady (np. prawa fizyki) czy powszechnie funkcjonujące przekonania (np. mówca może posłużyć się podczas wywodu popularnym przysłowiem).
3. Argumenty ***ad personam***, które wiążą się bezpośrednio z cechami i właściwościami odbiorcy oraz nadawcy (np. mówca może celowo skrytykować brak wiedzy oponenta na dany temat).

Merytoryczna dyskusja to taka, podczas której rozmówcy nie zbaczą zbyt często z omawianego tematu w stronę dygresji. Dygresja to odejście od głównego tematu na rzecz tematu pobocznego, związanego lub nie z tematem głównym. Dygresje mogą rozluźnić atmosferę, ale też wytrącić z toku dyskusji albo wręcz uniemożliwić jej dalsze prowadzenie.

Etyka dyskusji

Wolność wypowiedzi gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 54). Nie można jej odbierać nikomu, niezależnie od pochodzenia, wyznania, wykształcenia, stanu zdrowia. Dotyczy to także dyskusji, zarówno publicznych debat, jak i wymiany poglądów w środowisku szkolnym i koleżeńskim. Każdy ma prawo powiedzieć to, co myśli, oraz dlaczego tak myśli. Odbieranie głosu osobie czy grupie osób przeczy idei nie tylko dyskusji, ale i rozmowy w ogóle.

Podobnie należy tolerować poglądy innych osób, niezależnie od tego, czy się z nimi zgadzamy czy nie. Tolerancja nie oznacza rezygnacji z dyskusji, przeciwnie, jest jej istotnym warunkiem. Jeśli jedna ze stron nie ma tolerancji dla przekonań drugiej strony, szydzi z nich, obraża, zachowuje się agresywnie – dyskusja przeradza się w kłótnię. Trzeba mieć na uwadze fakt, że na każdy pogląd składa się cała sieć różnych czynników, od wychowania, przez wiarę, po oglądane kanały telewizyjne. Nawet jeśli czyjeś poglądy wydają się nam kontrowersyjne, należy wykazać się empatią i w dyskusji nie pozwolić, by poniosły nas emocje.

Prowadząc dyskusję warto zdawać sobie sprawę, że nasz oponent może korzystać z różnych chwytów erystycznych. Erystyka to sztuka prowadzenia sporów w celu obalenia argumentów przeciwnika i przekonania do swoich. Chwyty erystyczne nie są merytoryczne, ponieważ nie zgodność z faktami jest ich istotą, lecz zręczna manipulacja słowna.

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

Wiele elementów dobrej dyskusji można sprowadzić do umiejętności słuchania, które wielu ludziom sprawia problem. Nie tylko w większym gronie rodzinnym czy w gronie znajomych, ale nawet

podczas prywatnych spotkań dwóch osób zdarza się, że gdy jedna osoba mówi, druga zanurza wzrok w telefonie. Mówi się, że jest to niegrzeczne, ale oprócz tego takie zachowanie utrudnia komunikację – podstawową funkcję języka. Kiedy jedna ze stron nie słucha, a druga czuje się niesłuchana, pozostaje milczenie i rozejście się.

Istotnym czynnikiem każdej dyskusji jest mowa ciała. Odpowiednia ekspresja może często wywołać podświadomą presję u naszego oponenta.

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay, domena publiczna.

Słownik

merytoryczny

(łac. *meritorius* – odpowiadający zasługom) – dotyczący treści sprawy, a nie jej strony formalnej, dygresyjnej

retoryka

(gr. *rethor* – mówca) – w starożytności pojęcie to oznaczało m.in. dziedzinę sztuki (umiejętności) polegającą na tworzeniu i wykonywaniu pięknej oraz skutecznej przemowy; współcześnie – umiejętność, sztuka, dobrego wysławiania się, rzetelnego przekonywania w mowie i piśmie

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Przeanalizuj argumenty umieszczone na ilustracji interaktywnej i scharakteryzuj je, wskazując na to, czego dotyczą i jak wpływają na rozmówcę.

Klasyfikacja argumentów

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Z powyższej listy wybierz pięć typów argumentacji i podaj do nich własne przykłady użycia w dyskusji.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Wymień co najmniej trzy cechy dobrej argumentacji.

Ćwiczenie 5

Napisz, czym się różni konsensus od kompromisu.

Ćwiczenie 6

Sformułuj dwa argumenty rzeczowe i dwa inne – np. emocjonalne, *ad personam* – w dyskusji na temat: „czy trzymanie psów w małych mieszkaniach ma sens?”.

Ćwiczenie 7

Sformułuj argumenty za i przeciw do poniższych stwierdzeń:

1. Uczniowie nie potrzebują tak długich wakacji.
2. Priorytetem młodych ludzi powinna być nauka.
3. Nastolatki nie potrzebują kieszonkowego.

Bazując na poniższym schemacie, przygotuj grupową dyskusję na wybrany temat.

” Zofia Okraj

Uwarunkowania efektywnej dyskusji w szkole wyższej

Wśród opisywanych w literaturze przedmiotu uwarunkowań skutecznej dyskusji, szczególną uwagę należy zwrócić na następujące czynniki natury proceduralnej:

1. Na etapie przygotowania dyskusji:

- sporządzenie planu dyskusji,
- odpowiednie przygotowanie merytoryczne uczestników sporu,
- właściwy dobór tematu i problemów.

2. Podczas prowadzenia dyskusji:

- przestrzeganie kolejności elementów w strukturze dyskusji,
- rodzaj pytań pojawiających się podczas dyskusji,
- wybór odpowiedniego rodzaju dyskusji oraz dostosowanych do niego technik i środków dydaktycznych,
- respektowanie zasad dyskusowania (kodeks logiczny i etyczny)
- poprawną komunikację interpersonalną,

- tempo dyskusji,
- wiedzę i kompetencje prowadzącego dyskusję (J. Stewart, 2002; 582-592).

Źródło: Zofia Okraj, *Uwarunkowania efektywnej dyskusji w szkole wyższej*, „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne” 2006, nr 16, s. 53.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Zasady dobrej dyskusji

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- 2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

- 2) wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;
- 3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- 4) wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- 5) rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- 6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;
- 9) rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji oraz ocenia je pod względem etycznym;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 5) tworzy formy użytkowe: protokół, opinię, zażalenie; stosuje zwroty adresatywne, etykietę językową;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna zasady rządzące prawidłową dyskusją;
- wskaże reguły dobrej argumentacji;
- wyjaśni, jak ważne jest słuchanie i tolerowanie stanowisk swoich rozmówców.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel podaje uczniom zasady dobrej dyskusji.

Mirosław Bańko

Krótki kodeks uczestnika dyskusji

Pamiętaj zawsze o grzeczności i szacunku dla swoich rozmówców. Wysłuchaj ich racji, nie przerywaj im i zachowaj kolejność wypowiedzania się.

Trzymaj się tematu, który jest przedmiotem dyskusji.

Nie bądź gołosłowny, uzasadniaj każdą sformułowaną przez siebie tezę. Przytocz odpowiednie argumenty, które powinny być przekonujące.

Dbaj o poprawność swoich wypowiedzi i o właściwy dobór środków językowych (np. w oficjalnej dyskusji unikaj wyrazów i wyrażeń potocznych, posługuj się polszczyzną ogólną).

Wyrażaj się jasno, zwięźle i w sposób uporządkowany. Unikaj gadulstwa, rozwlekłości, chaotyczności wypowiedzi.

Staraj się przekonać drugich, gdyż istotą dyskusji jest spór, przekonywanie do głoszonych przez siebie racji. Jeśli Ci się to nie powiedzie, uszanuj opinię innych.

Wypowiadając swoją opinię, nie skupiaj się tylko na sądach negatywnych.

Pamiętaj, że prawdziwa krytyka polega na wskazaniu zarówno tego, co złe, jak i tego, co dobre.

Mirosław Bańko, *Krótki kodeks uczestnika dyskusji*, [w:] *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2006, s. 167.

Może również poprosić wybranego ucznia o zapisanie zasad na tablicy, aby uczniowie podczas zajęć mieli do nich dostęp.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie w parach rozmawiają na znany im, neutralny temat (pogoda, znajomi, gry komputerowe). Zadanie polega na tym, aby podawać zdania o przeciwnej treści niż rozmówca. Następnie uczniowie indywidualnie zapoznają się z treściami w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”. Wyjaśniają, czym jest dyskusja oraz argument.

2. Uczniowie dzielą się na grupy. Każdy zespół przygotowuje zestaw słownictwa przydatnego podczas argumentowania. Mogą skorzystać z telefonów z dostępem do internetu.

Przykładowe słownictwo:

- Chcę zabrać głos w sprawie...
- Nie podzielam twojej opinii...
- Pragnę dodać...
- Nawiązując do tego, co powiedziałaś...
- Warto zauważyć, że...
- Popieram zdanie kolegi....
- Nie zgadzam się z....
- Pragnę dodać do poprzedniej wypowiedzi...
- Jestem przeciwnego zdania...
- Szanuję twoje zdanie, ja jednak uważam inaczej...

3. Uczniowie zapoznają się z multimediami. W parach wykonują oba zamieszczone tam polecenia.

4. Uczniowie rozpoczynają dyskusję na zadany przez nauczyciela temat (np. czy lepsza jest nauka zdalna, czy jednak na miejscu, w szkole?). Korzystają ze słownictwa przygotowanego wcześniej, zwracają również uwagę na zasady dobrej dyskusji.

5. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie w parach wykonują przydzielone im zadania. Prowadzący zajęcia wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel uczniom pytania:

- Czy dyskusja przeprowadzana podczas zajęć była prowadzona zgodnie z zasadami omówionymi na lekcji?
- Czy uczestnicy podawali przekonujące argumenty?
- W jakim celu prowadzi się dyskusje?

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia 7 i 8 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- Mirosław Bańko, *Krótki kodeks uczestnika dyskusji*, [w:], *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, Warszawa 2006.
- Michał Kuziak, *Jak mówić, rozmawiać, przemawiać?*, Bielsko-Biała 2005.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Ilustracja interaktywna” do podsumowania lekcji.